

УДК 378.016:811:316.444]-057.87

Є. Спіцин, канд. пед. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ
В. Кирикилиця, канд. пед. наук, доц.
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ СТУДЕНТАМИ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ВНЗ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА АКАДЕМІЧНУ МОБІЛЬНІСТЬ

Стаття присвячена проблемі вивчення іноземної мови у вищій школі студентами немовних спеціальностей в умовах реалізації права студентів на академічну мобільність. Розглянуто важливість набуття знань, умінь і навичок з іноземної мови для здійснення академічної мобільності і майбутньої професійної діяльності, а також розкрито можливі шляхи підвищення рівня володіння іноземною мовою студентами немовних спеціальностей. Проаналізований матеріал вказує на необхідність формування у студентів іншомовної комунікативної компетентності, зокрема англомовної, з огляду на інтеграцію нашої держави в європейський освітній простір.

Ключові слова: іноземна мова, академічна мобільність, іншомовна комунікативна компетентність, уміння та навички, рівні володіння мовою, студенти немовних спеціальностей

Постановка проблеми. Сучасні виклики суспільства, ринок праці висувають високі вимоги до якості знань і рівня підготовки фахівців, які повинні постійно удосконалювати свою професійну майстерність, самостійно здійснюючи пошук науково-практичної інформації, пов'язаної з обраною спеціальністю, і використовуючи її у своїй діяльності.

Визначальним фактором у формуванні сучасного висококваліфікованого фахівця є добре володіння як рідною фаховою мовою, так і іноземною. Для спеціалістів із вищою освітою знання іноземних мов стає не лише засобом отримання інформації з оригінальних джерел, а й засобом професійної комунікації, у ході якої здійснюється певний прагматичний ефект під час спілкування із зарубіжними колегами, знайомства з їх методами та прийомами роботи, обміну досвідом і участі у спільних проєктах. Знання іноземної мови дозволяє використовувати її як засіб постійного поглиблення своїх професійних знань, забезпечує інтенсивну роботу над оригінальною літературою з фаху, усними і письмовими видами професійної комунікації і дає змогу адекватно функціонувати в професійному середовищі.

Підвищення рівня знань з іноземної мови є необхідною умовою забезпечення права студентів на академічну мобільність, яка є одним із найважливіших інтеграційних процесів у сфері освіти, що надає можливість студентам, аспірантам та викладачам навчатися деякий період часу в різних вищих навчальних закладах; яка передбачає проходження навчальної або виробничої практики, проведення наукових досліджень з можливістю перезарахування в установленому порядку освоєних навчальних дисциплін, практик [1, с.2]. Процес академічної мобільності сприяє підвищенню якості освіти, міжкультурному розвитку та досконалішій, в тому числі іншомовній, підготовці майбутніх кваліфікованих спеціалістів.

Вищим навчальним закладам, які дбають про своє добре ім'я, завжди було важливо, щоб випускники володіли іноземною мовою на належному рівні. В таких закладах іноземна мова давно стала структурним компонентом моделі підготовки фахівців з вищою освітою нового покоління, а формування академічної мобільності майбутніх фахівців є цілеспрямованим, керованим і систематичним процесом, що включає, поетапно набуття знань, умінь і навичок з іноземної мови та опанування іншомовних видів діяльності: говоріння, письмо, читання.

В умовах реформування освіти надання автономії вищим навчальним закладам дозволяє самостійно встановлювати перелік обов'язкових дисциплін, зокрема гуманітарного блоку. З одного боку, цим правом можуть скористатися виші і скоротити вивчення непрофі-

льних дисциплін, а саме іноземної мови, на немовних спеціальностях. Такий підхід ставить під загрозу якість вищої освіти і виконання в сучасних умовах завдання формування активного, критично мислячого й небайдужого громадянина, патріота, всебічно розвиненої особистості, здатної розуміти сучасний складний світ і розвивати суспільство. А університети, які ігнорують гуманітарну складову, зокрема вивчення іноземної мови, стають на шлях в нікуди і зникатимуть з освітнього поля [2]. З іншого боку, будучи відповідальними за підготовку висококваліфікованих фахівців, виші можуть використати це право на збільшення обсягу або тривалості вивчення студентами іноземних мов, а також на самостійне визначення назви необхідного курсу іноземної мови і наповнення його відповідним змістом.

Таким чином, у світлі сучасних тенденцій мовної освіти в Україні змінюється статус дисципліни "Іноземна мова" на немовних спеціальностях з "другорядного" предмету на дисципліну першочергового значення. Іноземна мова вже є не просто важливим складником фундаментальної освіти, а стає одним з ключових для задоволення таких вимог Болонського процесу, як розширення академічної мобільності учасників освітнього процесу для взаємного збагачення європейських досвідом; підвищення конкурентоспроможності випускників вишів на внутрішньому, європейському і світовому ринках праці.

Метою статті є теоретичне обґрунтування основних шляхів підвищення рівня володіння іноземною мовою студентами немовних спеціальностей у контексті реалізації права студентів вітчизняних вишів на академічну мобільність на території України та поза її межами. Завдання статті полягає: 1) в аналізі процесу іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей ВНЗ в умовах формування академічної мобільності студентів; 2) у визначенні чинників, які впливають на забезпечення студентів немовних спеціальностей якісними знаннями з іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що існує значний світовий теоретичний і практичний доробок у царині іншомовної підготовки майбутніх фахівців різного профілю і ролі академічної мобільності як засобу поширення міжнародних інтеграційних процесів у сучасному освітньому просторі. Багато вітчизняних і зарубіжних науковців зробили вагомий внесок в дослідження проблеми викладання і вивчення іноземних мов (О.І. Вишневський, І.О. Зимня, Г.О. Китайгородська, С.Ю. Ніколаєва, Є.І. Пасов, Г.В. Рогова, О.Б. Тарнопольський, Д. Хармер). В останні роки питання формування академічної мобільності студентів як засобу інтеграції у міжнародний освітній простір висвітлювалося в

працях багатьох дослідників (О.В. Дядченко, І.В. Завгородній, В.А. Капустник, В.М. Лісовий).

Розглядаючи особливості вивчення іноземної мови студентами немовних спеціальностей, слід зазначити, що іноземна мова – це навчальний предмет, який має великий освітній, розвиваючий і виховний потенціал. Ця навчальна дисципліна, з одного боку, формує основи загальної культури особистості, а з іншого, є засобом, який необхідний майбутньому спеціалісту для оволодіння сферою знань, пов'язаних з його майбутньою професійною діяльністю [3, с.73]. Незнання цих особливостей викладачем і студентом перешкоджає успішному навчанню іноземної мови, створює напруження у відносинах учасників навчального процесу.

Специфіка іноземної мови як навчальної дисципліни детально розглядається у працях І.О. Зимньої [4] і Г.О. Китайгородської [5], які відзначають, що принципова відмінність іноземної мови від інших навчальних предметів полягає в тому, що об'єктом її вивчення є мовна діяльність у рецептивних (аудіювання, читання) і продуктивних (говоріння, письмо) видах. О.П. Зеленська вбачає своєрідність предмету "Іноземна мова" для немовних спеціальностей у тому, що у процесі його навчання студенти отримують не лише знання основ науки, а формують уміння та навички користуватися чужою мовою як засобом спілкування, засобом отримання нової і корисної інформації [6, с.98]. М.Г. Гордієнко розглядає іноземну мову у немовних навчальних закладах як одну із складових професійної підготовки поряд із спеціальними дисциплінами [7, с.52]. Досліджуючи специфіку іноземної мови, В.Е. Краснопольський виділяє такі її властивості як "безпредметність", "безмежність", "неоднорідність", а відмінною рисою іноземної мови однозначно називає комунікативність. Комунікативність досягається у процесі вивчення мови при створенні таких умов, за яких актуалізується не тільки пізнавальна, але й комунікативна потреба [8, с.21].

Вирішення проблеми академічної мобільності студентів передбачає опанування іншомовними видами діяльності (говоріння, письмо, читання), а одним із конкретних завдань із запровадження академічної мобільності є забезпечення можливості не лише вивчення іноземної мови за програмними стандартами вищої школи, а також підготовки до спілкування з носіями мови та засвоєння соціально-побутової лексики, вкрай необхідної для уникнення стресу адаптації при перебуванні за кордоном [9, с.61-64].

Виклад основного матеріалу. Мету оволодіння іноземною мовою студентами немовних спеціальностей слід трактувати з позицій того особливого місця, яке займає у них ця дисципліна, адже без її знання в сучасних умовах не може обійтися жоден фахівець будь-якої галузі. Постановка близьких і далеких перспектив у навчанні іноземних мов є основним способом формування мотивації студентів немовних спеціальностей до поступового підвищення свого рівня володіння іноземною мовою, яка служить містком між культурами різних народів і робить можливим обмін духовними цінностями. Більш того, без іноземної мови неможливі економічні, політичні і культурні стосунки між країнами, збереження загальнолюдських морально-духовних цінностей.

Специфіка іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей ВНЗ полягає в тому, що іноземна мова, хоч і є обов'язковим навчальним предметом, але не є основним, тому на її вивчення, яке відбувається переважно в умовах високої наповнюваності груп (20–30 студентів), відводиться обмежена кількість аудиторних занять (1–2 на тиждень). Цього, звичайно, недоста-

тньо для оволодіння іноземною мовою на рівні професійного спілкування.

Розглядаючи професійне спілкування як уміння вирішувати виробничі завдання за допомогою іноземної мови, потрібно визнати, що воно визначає більш високий рівень володіння іноземною мовою порівняно з рівнем повсякденного спілкування [3, с.74]. Якщо до предмета "Іноземна мова" на мовних спеціальностях мотивація природна, то для предмета "Іноземна мова" на немовних спеціальностях це залишається проблемою. Хоча в сучасних умовах, коли іноземна мова починає використовуватися не тільки в побутовій, але й у професійній сферах, помітна тенденція до появи і зростання мотивації.

Окрім цього, студенти немовних спеціальностей є випускниками сільських та міських шкіл з різним рівнем знань іноземної мови. Оскільки факультети немовні, знання іноземної мови не перевіряються при вступі до ВНЗ. Внаслідок цього контингент студентів I курсу неоднорідний за рівнем знань, умінь і навичок роботи з іноземною мовою. Контрольні зрізи з іноземної мови, які проходять всі першокурсники, показують, що їх рівень базової шкільної підготовки з іноземної мови суттєво відрізняється.

На початку вивчення іноземної мови можна спостерігати, що у значній кількості студентів не тільки низький рівень знань, але й сформований певний стереотип, що оволодіти іноземною мовою неможливо. До того ж, студенту-першокурснику надзвичайно важко психологічно адаптуватися до кредитно-модульної системи організації навчального процесу, що включає раціональну організацію самостійної роботи. Тому, щоб здійснити перехід на нову форму організації навчання, потрібно поступово, протягом I семестру на основі використання традиційних методик викладання іноземної мови, розвивати у студентів уміння і навички самостійної роботи, привчати їх до організованості, самодисципліни.

Проаналізувавши питання навчання іноземної мови, яка є обов'язковим навчальним предметом в усіх ВНЗ, можна окреслити ряд зовнішніх чинників, які ускладнюють і уповільнюють процес оволодіння іноземною мовою студентами немовних спеціальностей:

- відсутність перевірки знань з іноземної мови при вступі на немовні спеціальності ВНЗ і, відповідно, неможливість відбору студентів з добрим знанням іноземної мови;
- різний рівень іншомовної підготовки студентів-першокурсників;
- обмежена кількість аудиторних занять, яка відводиться навчальним планом на вивчення іноземної мови (1–2 години на тиждень);
- короткий термін обов'язкового вивчення іноземних мов (2 роки для багатьох спеціальностей);
- висока наповнюваність академічних груп (20–30 студентів);
- складність формування пізнавальних інтересів до предмета, який вважається "другорядним" на немовних спеціальностях;
- завантаженість іншими навчальними предметами;
- різка відмінність шкільних і вишівських форм організації і методів навчання іноземної мови (відсутність диференціації навчання за темпом засвоєння і обсягом навчального матеріалу, збільшений об'єм і рівень складності навчального матеріалу порівняно із загальноосвітньою школою; переважання індивідуальної і самостійної форми організації навчання, відсутність систематичного контролю за роботою студентів у ВНЗ);
- недостатня забезпеченість студентів словниками, підручниками і навчальними посібниками з іноземної мови для кожної окремої немовної спеціальності.

Серед внутрішніх чинників слід назвати індивідуальні особливості студентів, які характеризуються нерівномірним розвитком особистості, різними навчальними можливостями суб'єкта діяльності та наявністю суперечності між колективною формою навчання та індивідуальним характером оволодіння вміннями і навичками.

На основі аналізу робочих навчальних програм зроблено висновок, що через відсутність національної типової програми існують розбіжності у змісті робочих навчальних програм з іноземних мов на немовних спеціальностях ВНЗ. Укладачі робочих навчальних програм самостійно розробляють концепції навчання іноземної мови на немовних спеціальностях. Формулюючи мету навчання, практично усі програми розглядають іноземну мову не як фахову, а як загальноосвітню дисципліну. У більшості програм мета навчання формулюється, як формування у студентів іншомовної комунікативної компетентності [10, с.56] і позитивного ставлення до оволодіння мовою та культурою іншомовного світу.

На нашу думку, поряд із загальною мовною компетентністю, майбутній фахівець повинен мати і професійномовну компетентність, яку трактують як "професійно-значиму якість фахівця, яка характеризується комплексом знань, умінь і навичок, що забезпечують йому можливість сприймати, розуміти і породжувати повідомлення (тексти), що містять виражену специфічними засобами природної мови (підмови професії) інформацію, що відноситься до об'єкту його професії, зберігати таку інформацію в пам'яті й обробляти її в ході розумових процесів" [7, с.52]. Іншомовну комунікативну компетентність для майбутнього фахівця природничого профілю Н.О. Микитенко визначає як складне утворення, інтегральну характеристику професійно-ділових і особистісних якостей, здатність демонструвати високоефективну комунікативну спроможність у процесі іншомовного фахово зорієнтованого спілкування [11, с.17].

На сьогодні найбільш поширеною мовою в усьому світі є англійська мова, яка давно стала мовою міжнародного ділового спілкування, безлічі міжнародних організацій (наприклад, ЮНЕСКО та ООН), інформаційних технологій та Інтернету. Відомо, що близько 80 відсотків всієї інформації, що зберігається на електронних носіях, представлено англійською мовою. Хоча англійська мова не є мовою найбільшої кількості людей, для яких вона була б рідною, вона стала *lingua franca*, тобто мовою, яка широко прийнята для спілкування між двома людьми, чиї рідні мови різні, і де один або обидва співрозмовники використовують її як "другу" мову. Існує цілий ряд взаємозв'язаних причин для популяризації англійської мови як *lingua franca*. Багато з них є історичними, але вони також включають економічні і культурні чинники, які впливають на зростаюче поширення англійської мови в світі. Англійська мова, будучи мовою міжнародного спілкування (як свого часу латина), сьогодні є каналом для залучення українського народу до цивілізаційного прогресу, що відбувається в усіх сферах життя людей. Оволодіння англійською мовою широкими колами громадян України стимулюватиме імплементацію в українське суспільство світових досягнень економічної, політичної, правової, моральної культури, що необхідно для модернізації суспільного життя людей в Україні [12]. Не відомо, чи англійська мова залишиться домінуючою серед мов світу. Проте, немає сумніву, що вона є і буде життєздатним лінгвістичним інструментом для багатьох бізнесменів, академіків, туристів і звичайних людей, які хочуть спілкуватися без перешкод, незважаючи на свою національну приналежність.

З метою сприяння вивченню англійської мови для розширення доступу громадян України до світових економічних, соціальних, освітніх і культурних можливостей, які відкриває знання та використання англійської мови, забезпечення інтеграції України до європейського політичного, економічного і науково-освітнього простору 2016 рік оголошено роком англійської мови в Україні [13]. З цією ж метою в Україні стартувала всеукраїнська програма з популяризації та вивчення іноземних мов "Україна Speaking" [14], завданням якої є привернути увагу молоді та надати доступ до можливостей опанування іноземною мовою. Очікується, що цей рік започаткує безліч ініціатив щодо популяризації англійської мови, а розроблений комплекс заходів дасть можливість викладачам і студентам суттєво підняти свій рівень іншомовних знань і вмінь, а також створить нові перспективи для успішного вивчення і використання англійської мови у різних сферах освіти, науки, культури, економіки і т. д.

Згідно з рекомендаційним листом Міністерства освіти і науки України [15] щодо запровадження європейських стандартів викладання та вивчення іноземних мов на основі збільшення кількості годин і вдосконалення й осучаснення методик викладання необхідно створити умови для вивчення англійської мови як мови міжнародного академічного спілкування задля досягнення випускниками ВНЗ рівня B2 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти. Тож упродовж 4 семестрів має бути впроваджений такий механізм викладання та вивчення іноземних мов на факультетах, аби студент міг без труднощів скласти загальноєвропейський тест для здобуття рівня B2.

Відповідно до загальноєвропейських стандартів існує така градація рівнів володіння іноземною мовою: 1. Елементарний користувач: A1 – інтродуктивний та A2 – середній. II. Незалежний користувач: B1 – рубіжний та B2 – просунутий. III. Досвідчений користувач: C1 – автономний та C2 – компетентний [16]. Згідно з цією освітньо-кваліфікаційною характеристикою фахівця вступники до ВНЗ мають володіти іноземною мовою на рівні A2–B1 і бути готовими до опанування професійно орієнтованого курсу іноземної мови рівня B1. На жаль, досвід свідчить, що значна кількість вступників не має достатнього рівня володіння міжнародним стандартом іноземної мови, що вимагає від вищих навчальних закладів за короткий термін сформувати в них потрібні компетенції в усіх видах мовленнєвої діяльності. На даний час випускний рівень B2 є для ВНЗ нереальним, оскільки їх абітурієнти, у свою чергу, не мають передбаченого для них програмою рівня B1. Випускник загальноосвітньої середньої школи, який бажає продовжити здобувати освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра у ВНЗ, у кращому випадку володіє іноземною мовою на рівні елементарного користувача A1 або A2. В такому випадку вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі буде супроводжуватись постійними проблемами і не дасть бажаного результату.

На даний час реальна ситуація щодо рівня знань іноземної мови студентів, які розпочинають курс з вивчення іноземної мови у ВНЗ, виглядає не зовсім оптимістично. Як свідчить практика викладання і проведене серед першокурсників опитування, мовний рівень, з яким студенти приходять до вищого навчального закладу, залишає бажати кращого. Наявність рівня B1 можна припустити лише у випускників шкіл з розширеним вивченням іноземної мови; випускників спеціалізованих шкіл, а також у студентів, які займалися іноземною мовою додатково з репетитором.

Зрозуміло, що входження освіти України до єдиного європейського та світового освітнього та наукового простору можливі лише за умови вільного володіння мовою міжнародного спілкування, якою фактично стала англійська. У зв'язку з цим задля досягнення студентами немовних спеціальностей ВНЗ рівня володіння іноземною мовою B2 (незалежний користувач) за доцільне було б:

1. Збільшити кількість аудиторних занять, яка відводиться навчальним планом на вивчення іноземної мови студентами немовних спеціальностей. Дисципліна "Іноземна мова за професійним спрямуванням" розглядається як складовий компонент професійної підготовки майбутніх спеціалістів, що зумовлено вимогами суспільства, а обмежена кількість годин (1–2 аудиторних год. на тиждень), що виділяється на дисципліну, не дозволяє опанувати її на належному, професійному рівні. Для вільного спілкування іноземною мовою потрібно як мінімум 6 годин на тиждень на I курсі і 4 години на решті курсів. Особливо це стосується спеціальностей "Туризм" і "Готельно-ресторанна справа", оскільки студенти цих спеціальностей вже після 2 курсу проходять співбесіди англійською мовою для проходження виробничої практики за кордоном в рамках укладених угод. Така кількість годин не дозволить студентам опанувати англійською мовою на рівні незалежного користувача (B1, B2).

2. Здійснювати поділ груп з високою наповнюваністю студентів (20–30 студентів), при якій спостерігаються організаційні і психоемоційні незручності для викладача і студентів, зниження мотивації з причини різного рівня знань студентів, а в окремих випадках неможливість якісного тренування іншомовних мовленнєвих навичок. Відомо, що оптимальна кількість студентів для успішного вивчення іноземної мови становить не більше 12 осіб.

3. Розглянути можливість урахування сертифікату ЗНО з іноземної мови при вступі до університету залежно від спеціальності. Знаючи це, вступники подбають про те, щоб підвищити свій мовний рівень ще задовго до вступу найбільш зручним для них засобом – самостійно, на мовних курсах або з репетитором. Принаймні це примусить багатьох з них задуматися про рівень своєї іншомовної підготовки. В свою чергу, це підвищить мотивацію випускників середніх навчальних закладів до вивчення іноземної мови і змусить їх успішніше засвоювати програмовий матеріал середньої школи, а після вступу до ВНЗ перейти на вищий рівень оволодіння іноземною мовою замість надолуження прогалин шкільної освіти. Відповідно, це забезпечить відбір абітурієнтів з належним знанням іноземної мови.

4. Запровадити державний екзамен з іноземної мови для всіх немовних спеціальностей по закінченню курсу підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра. Особливо це стосується спеціальностей сфери обслуговування та економічних спеціальностей, випускники яких на сьогодні найбільше потребують досконалого знання іноземної мови (зокрема, англійської), щоб бути конкурентоспроможними на ринку праці і мобільними у світовому економічному, соціальному, освітньому і культурному просторі. Такий захід суттєво підвищить мотивацію і успішність студентів з іноземної мови протягом усього курсу її вивчення, а після закінчення ВНЗ дозволить почуватися повноцінним фахівцем у своїй галузі. Окрім цього, це дозволить вирішити питання якісної іншомовної підготовки майбутніх магістрів. Відповідно до загальноєвропейських вимог [16], базовим для слухача магістратури є рівень B2, оскільки саме він визначений як вихідний рівень випускника вишу. У зв'язку з цим правомірним є питання, наскільки вірогідним є

рівень B2 як стартовий під час вступу до магістратури, чи в змозі ВНЗ забезпечити даний рівень зараз. Як свідчить практика, рівень B2 слухачів магістратури є не правилом, а лише винятком.

5. Розширити практику залучення на організовані в університеті курси вивчення англійської мови студентів, які не опанували програму середньої школи або бажають вдосконалити свої знання англійської мови за доступною ціною. Це дасть можливість істотно підняти рівень знань багатьох неплатоспроможних студентів, які не справляються з університетською програмою, і подолати сформований стереотип, що оволодіти іноземною мовою неможливо. Для таких студентів-першокурсників варто запровадити короткострокові, тривалі або інтенсивні курси з розподілом за рівнями та видачею додаткового сертифікату університету з значенням рівня їх знань.

6. Розглянути можливість опанування випускниками магістратури рівня досвідченого користувача C1 і C2. Випускник магістратури повинен розуміти, що для того, щоб бути конкурентоспроможним на європейському ринку праці і працювати в міжнародній сфері, рівня B2 може не вистачати. Тому університет повинен надати таку можливість усім зацікавленим магістрантам, які готові докладати для цього всі необхідні зусилля задля досягнення належного рівня володіння іноземною мовою, наприклад, рівня C1 або C2. Примітно, що останнім часом спостерігається така зацікавленість у зв'язку зі зростанням затребування, коли студенти отримують можливість брати участь у міжнародних програмах, які вимагають високого рівня володіння іноземною мовою. Реальний шанс поїхати за кордон на стажування, навчання або в літній табір, особливо, якщо це пов'язано з незначними матеріальними витратами з боку студентів, а деколи ще й можливість отримувати стипендію, значно підвищує мотивацію студентів до отримання ґрунтовних мовних знань і готовність наполегливо займатися, щоб отримати таку можливість.

7. Запровадити обов'язкове вивчення курсу "Основи наукових комунікацій іноземною мовою" на всіх спеціальностях магістратури, що забезпечить оволодіння студентами іноземною мовою для наукових цілей: захист дипломної роботи; опрацювання академічних і наукових текстів іноземною мовою; написання рефератів, доповідей, анотацій наукових статей іноземною мовою; підготовка тез доповідей іноземною мовою для виступу на міжнародних конференціях; проведення усних презентацій своїх наукових досліджень іноземною мовою; написання ділових листів різних типів та резюме іноземною мовою. Вивчення іноземної мови під час навчання для здобуття ступеня магістра також надасть студентам можливість підтримати свій мовний рівень, отриманий за 4 роки навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра.

Окрім перерахованих вище пропозицій, які, безумовно, істотно впливають на процес оволодіння іноземною мовою, пріоритетне значення має проблема ефективності навчання іноземної мови. Викладання іноземної мови знаходиться в стані постійного руху і зорієнтоване на використання нових теорій, методів і навчально-методичних матеріалів, які щоденно з'являються в усьому світі. Такі сучасні технології, як комп'ютери та Інтернет – це лише найбільш видимі ознаки використання інноваційних методів навчання у професії викладача [17, с.9].

Перш за все, удосконалення потребують навчальні програми з іноземних мов. На даний час у системі підготовки за освітнім ступенем бакалавра з дисципліни "Іноземна мова за професійним спрямуванням" здійс-

нюється розробка нових програм відповідно до міжнародних стандартів. Важливість розробки програми полягає в тому, що в ній повинна бути визначена мета оволодіння іноземною мовою у світлі сучасних вимог. Знаючи встановлені програмою цілі і виходячи з базового рівня підготовленості студентів немовних спеціальностей, належить окреслити шляхи досягнення цієї мети. Програма повинна бути складена відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій у сфері мовної підготовки, вона повинна регламентувати рівні володіння мовою, компетенції користувача, визначати можливі ситуації використання іноземної мови, способи і форми контролю. Мету навчання програма повинна визначати як формування професійної мовної компетентності, що дозволить випускникам вишу ефективно користуватися іноземною мовою у сфері професійного спілкування на міжнародному рівні. Програма повинна надати можливість розвивати мовну компетенцію і стратегії, необхідні для підвищення мобільності і конкурентоспроможності майбутніх фахівців на ринку праці.

Дуже часто вивчення предмету "Іноземна мова за професійним спрямуванням", що передбачає оволодіння науковою і вузькоспеціалізованою лексику і припускає наявність у студентів базових знань у певній галузі, випереджає вивчення фахових дисциплін. Внаслідок цього, студенти отримують іншомовні знання зі спеціальності заздалегідь. Така невідповідність значно знижує ефективність навчання і мотивацію студента. Тому при укладанні програми навчальної дисципліни і робочої навчальної програми з іноземної мови потрібно враховувати зміст того програмового матеріалу, який вивчається профільними дисциплінами. Нам здається правильною позиція значної кількості педагогів-практиків, які стверджують, що значно ефективнішим було б одночасне вивчення тем з іноземної мови і фахових дисциплін. Таким чином, вивчення іноземної мови доцільно запровадити протягом усього терміну навчання студентів немовних спеціальностей за програмою підготовки освітнього ступеня "бакалавр", тим більше, що при вступі на навчання за освітнім ступенем магістра на основі базової вищої освіти обов'язковим є іспит з іноземної мови [18, с.21].

По-друге, на ефективність вивчення іноземної мови впливає вміння викладачем таких форм і методів навчальної діяльності, які забезпечують високу активність студентів у навчальному пізнанні, поступовий розвиток їх мислення, а також формування професійних якостей особистості спеціаліста у процесі навчання [19, с.89]. Методи і прийоми активізації, що їх застосовує викладач, повинні враховувати рівень пізнавальних здібностей студентів, бо непосильні завдання можуть підірвати віру студентів у свої сили і не дадуть позитивного результату.

Ефективність засвоєння знань студентами багато в чому залежить від вміння викладача правильно організувати роботу студентів і вибрати ту чи іншу форму проведення заняття. Якість заняття визначається доцільним поєднанням репродуктивної та продуктивної діяльності студентів, чітким плануванням етапів навчальної роботи, прогнозуванням результатів, завдяки чому оптимально розподіляється зміст, підтримується рівень активності студентів протягом усього заняття, забезпечується поєднання відтворюючої та творчої, колективної та індивідуальної роботи. Так, наприклад, продуктивність засвоєння термінів під час навчання іноземної мови професійного спрямування та їх активне використання в усному і писемному іншомовному фаховому мовленні багато в чому залежить від поєднання вправ репродуктивного характеру, що виконують ознайомлю-

вальну функцію, і творчих, що сприяють активному самотійному використанню термінологічної лексики відповідно до виробничої ситуації.

Підвищення рівня володіння іноземною мовою студентами тісно пов'язане з інноваційними процесами в організації навчання, які знайшли своє відображення в ряді педагогічних технологій, що широко використовуються у навчальному процесі і визначаються як своєрідний алгоритм дій, правильне виконання яких у заданій послідовності повинно привести до запланованого кінцевого результату [20, с.309]. Уміння викладача застосовувати різні технології навчання, без яких неможлива якісна іншомовна підготовка студентів, дає йому змогу творчо підходити до організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, обираючи в конкретних умовах таку технологію навчання, яка найкраще забезпечує засвоєння знань, формування умінь і навичок за мінімальних затрат зусиль і часу.

Аналіз педагогічної літератури дає змогу виділити ряд найпоширеніших технологій у практиці викладання іноземних мов: професійно-орієнтоване навчання іноземної мови, проектна робота в навчанні, застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій, робота з навчальними комп'ютерними програмами з іноземних мов (система мультимедіа), дистанційні технології в навчанні іноземних мов, створення презентацій в програмі PowerPoint, використання Інтернет-ресурсів, навчання іноземної мови в комп'ютерному середовищі (форуми, блоги, електронна пошта), новітні тестові технології (створення бази діагностичних матеріалів з курсу навчального предмета "Іноземна мова за професійним спрямуванням" для проведення комп'ютерного тестування з метою контролю успішності студентів) [21]. Запорукою успішної мовної активності є також нетрадиційні форми проведення занять з іноземної мови, які дають можливість не тільки підвищити інтерес студентів до вивчення іноземної мови, а й розвивати їх творчу самостійність, навчати роботі з різними джерелами знань.

По-третє, практика свідчить, що найефективніший навчальний процес реалізується в освітніх системах, де він спирається на змістовну самостійну роботу студентів, яка повинна бути спеціальним чином спланована і організована, тобто потрібна кількісна і методична інтеграція. Загально відомо, що навчальний матеріал засвоюється краще, а навички пізнавальної діяльності формуються у студентів інтенсивніше саме під час самотійної роботи. Такий підхід до організації навчального процесу у вищих навчальних закладах пояснюється тим, що самостійна робота є важливим компонентом формування самостійності спеціаліста як риси характеру особистості і невід'ємної складової його професійної компетентності.

В сучасних умовах важливим елементом самостійної роботи студентів у процесі вивчення іноземної мови є комп'ютерні технології та мережа Інтернет, які заохочують їх до самостійної роботи завдяки багатьом факторам. Вони є зручними та доступними; мають широкі можливості для роботи студентів з текстами, аудіо та відеоматеріалами, спеціальними програмами; можуть бути використаними для електронного тестування знань, спілкування з носіями іноземної мови в режимі он-лайн; надають можливість знайти потрібний матеріал на будь-яку тему тощо.

На сьогодні існує низка комп'ютерних програм для вивчення, розвитку та вдосконалення знань, умінь та навичок студентів з іноземної мови, а саме – електронні словники, що надають можливість швидко знайти слово з усіма його значеннями та можливими граматичними формами, а також прослухати озвучену транскрипцію;

електронні перекладачі, що дозволяють перекласти тексти, але самостійна робота включає в себе те, що цей переклад треба відкоригувати студенту, щоб він відповідав всім синтаксичним та стилістичним нормам мови; програми для вивчення іноземної мови орієнтовані на рівень володіння мови можуть використовуватись при роботі з лексичним та граматичним матеріалом; програми для тестування з іноземної мови, які застосовуються для перевірки знань та визначення рівня володіння іноземною мовою.

Організація навчання із застосуванням електронних енциклопедій та словників дасть змогу студентам самореалізуватися та самоутвердитися. Взаємодія у системі студент-словник базується на самоуправлінні, де студент самостійно обирає мету своєї роботи, способи та методи її досягнення, впливаючи на свій власний процес навчання та налаштовуючи його під свої індивідуальні здібності і переваги. Вони можуть вивчати саме той матеріал, який їх цікавить, повторювати його стільки разів, скільки їм потрібно, і це допомагає усунути багато перешкод у їхньому індивідуальному сприйнятті [22, с.170]. Широке використання словників у процесі самостійної роботи студентів під час вивчення іноземних мов є важливим моментом, оскільки у словниках зосереджено найбільше інформації про слово. Іноземній мові притаманна надзвичайна інтеграція з іншими галузями знань, а словники є тим необхідним засобом навчання, який підтримує тенденцію швидкого поновлення та розповсюдження інформації.

Завдяки комп'ютерним технологіям та мережі Інтернет студенти мають змогу самостійно і безкоштовно вивчати іноземну мову з допомогою різних сайтів і програм, наприклад, Україна Speaking, British Council Ukraine, BBC Learning English, Lingualeo тощо [23]. Робота з такими матеріалами урізноманітнює види діяльності студентів, підвищує рівень мотивації вивчення іноземної мови, що є особливо актуальним з огляду на відсутність іншомовного оточення. Однак ми усвідомлюємо, що проблему підвищення рівня володіння іноземною мовою студентами немовних спеціальностей не можна вирішити лише спираючись на самостійну позааудиторну роботу студентів, оскільки її не можна вважати рівноцінною заміною практичних занять за активної участі викладача і студентів.

Висновки. Запровадження на практиці поданих пропозицій щодо підвищення рівня володіння іноземною мовою студентами немовних спеціальностей ВНЗ і досягнення ними рівня B2 (незалежний користувач) не тільки сприятиме процесу активізації академічної мобільності, але й стане об'єктивним підґрунтям її реалізації, що, у свою чергу, буде позитивно впливати на підвищення якості української освіти, наближення національної системи освіти до загальноєвропейської, а отже, входженню українських ВНЗ до європейської спільноти як гідних і рівноправних членів.

Проаналізувавши питання іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей ВНЗ в умовах реалізації права на академічну мобільність, ми дійшли висновку, що педагогічні проблеми, що виникають у процесі іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей, є відображенням суперечностей між: зростаючими потребами в розширенні діапазону іншомовних знань, умінь і навичок майбутніх фахівців та неготовністю студентів немовних спеціальностей до подолання труднощів, пов'язаних із вивченням іноземної мови на рівні незалежного користувача; новими вимогами до викладання і вивчення іноземних мов студентами немовних спеціальностей, що пов'язано з підсиленням ролі академічної мобільності та неналежною розробле-

ністю навчально-методичного забезпечення, спрямованого на формування академічної мобільності; об'єктивною необхідністю формування академічної мобільності студентів в системі вищого навчального закладу та недостатньою теоретичною і практичною іншомовною підготовкою студентів для реалізації права на академічну мобільність.

Дискусія: До перспективних напрямів дослідження зазначеної проблеми можна віднести більш ґрунтовний розгляд практичних методик іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей, а також шляхи подолання суперечностей між наявним рівнем підготовки і сучасними вимогами до володіння іноземними мовами в контексті реалізації права студентів на академічну мобільність.

Список використаних джерел

1. Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність / Постанова Кабінету Міністрів України № 579 від 12.08.15 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.
2. Гривінський Р. Освіта як національна ідея. [Електронний ресурс] / Р. Гривінський // День. – 2016. – № 14-15. – Режим доступу : <http://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/osvita-yak-nacionalna-ideya>.
3. Кобцева С. А. Дифференцірованное обучение в высшем учебном заведении: на примере изучения иностранного языка студентами нелингвистических специальностей : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / С. А. Кобцева ; Мурман. гос. пед. ун-т. – Мурманск, 2007. – 184 с.
4. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И. А. Зимняя. – М. : Просвещение, 1991. – 222 с.
5. Китайгородская Г. А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам : моногр. / Г. А. Китайгородская. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1986. – С. 42–47.
6. Зеленська О. П. Навчальна програма в системі засобів навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах МВС України // Лінгвометодичні концепції викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах України : зб. наук. ст. учасн. Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 23–24 груд. 2003 р.) / редкол. : І. І. Тимошенко (голова) [та ін.]. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003.
7. Гордієнко М. Г. Іноземна мова як засіб підвищення конкурентоздатності та мобільності сучасного фахівця / М. Г. Гордієнко // Лінгвометодичні концепції викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах України : зб. наук. ст. учасн. Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 23–24 груд. 2003 р.) / редкол. : І. І. Тимошенко (голова) [та ін.]. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003.
8. Краснопольський В. Е. Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів засобами комп'ютерної техніки (на матеріалі викладання англійської мови) : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / В. Е. Краснопольський ; Луган. держ. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2000. – С. 21.
9. Лісовий В. М., Капустник В. А., Загородній І. В. Мотивована академічна мобільність як засіб інтеграції у міжнародний освітній простір / В. М. Лісовий, В. А. Капустник, І. В. Загородній // Кредитно-модульна система організації навчального процесу вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів України на новому етапі : мат-ли Х ювіл. Всеукр. навч.-наук. конф. з міжн. участю // Медична освіта. – 2013. – № 2.
10. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підруч. / кол. авт. під кер. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 1999. – 320 с.
11. Микитенко Н. О. Теорія і технології формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей : автореф. дис. докт. пед. наук : 13.00.04, 13.00.02 / Н. О. Микитенко ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – 43 с.
12. Костенко О. Мовою міжнародного спілкування в Україні має бути англійська. [Електронний ресурс] / О. Костенко // День. – 2012. – №134. – Режим доступу : <http://day.kyiv.ua/uk/article/podrobici/movoyu-mizhnarodnogo-splukuvannya-v-ukrayini-maie-buti-angliyska>.
13. Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні / Указ Президента України № 641 від 16.11.2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>.
14. Всеукраїнська програма з популяризації та вивчення іноземних мов "Україна Speaking". [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://uaspeaking.org/about>
15. Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін / Лист МОН України № 1/9-120 від 11.03.15 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>.
16. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва] ; [пер. О. М. Шерстюк]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
17. Harmer J. The Practice of English Language Teaching / J. Harmer. – [Third edition, completely revised and updated]. – Longman, 2004. – 370 p.
18. Про затвердження Умов прийому до вищих навчальних закладів України у 2016 році / Наказ МОН України № 1085 від 15.10.15 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>.
19. Катеруша О. В. Дидактичні умови активізації навчальної діяльності студентів у процесі вивчення іноземних мов : дис. канд. пед. наук :

13.00.09 / О. В. Катеруша ; Криворізь. держ. пед. ун-т. – Кривий Пир, 2010. – 181 с.

20. Малафіїк І. В. Дидактика : навч. посіб. / І. В. Малафіїк. – К. : Кондор, 2005. – 398 с.

21. Скуратівська М. О. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://intkonf.org/skurativska-mo-suchasni-metodi-ta-tehnologiyi-vikladannya-inozemnih-mov-u-vischii-shkoli-ukrayini>.

22. Герасимчук О. О. E-learning. Технології електронного навчання : навч. посіб. / О. О. Герасимчук. – Луцьк : РВВ ЛДУ, 2008. – 432 с.

23. Режим доступу : <http://www.britishcouncil.org.ua>; <https://www.facebook.com/uaspeaking/posts>; <http://lingualeo.com>; <http://www.bbclearningenglish.com>;

References

1. Polozhennia pro poriadok realizatsii prava na akademichnu mobilnist / Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 579 vid 12. 08. 15 r. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://www.kmu.gov.ua>.

2. Hryvynskiy R. Osvita yak natsionalna idea. [Elektronnyi resurs] / R. Hryvynskiy // Den. – 2016. – № 14–15. – Rezhym dostupu : <http://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/osvita-yak-nacionalna-ideya>.

3. Kobtseva S. A. Differentisirovannoye obucheniyе v vysshem uchebnom zavedeniyi: na primere izucheniya inostrannogo yazyka studentami nelingvistikheskikh spetsialnostei : dis. kand. ped. nauk : 13.00.01 / S. A. Kobtseva ; Murman. gos. ped. un-t. – Murmansk, 2007. – 184 s.

4. Zimniaya I. A. Psihologiya obucheniya inostrannym yazykam v shkole / I. A. Zimniaya. – M. : Prosveshcheniye, 1991. – 222 s.

5. Kitaygorodskaya G. A. Metodicheskiye osnovy intensivnogo obucheniya inostrannym yazykam : monogr. / G. A. Kitaygorodskaya. – M. : Izd-vo Mosk. un-ta, 1986. – S. 42–47.

6. Zelenska O. P. Navchalna prohrama v systemi zasobiv navchannya inozemnoi movy u vyshchyykh navchalnykh zakladakh MVS Ukrainy / O. P. Zelenska // Lihvometodychni kontseptsii vykladannya inozemnykh mov u nemovnykh vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy : zb. nauk. st. uchasn. vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 23–24 hrud. 2003 r.) / redkol. : I. I. Tymoshenko (holova) [ta in.]. – K. : Vyd-vo Yevrop. un-tu, 2003.

7. Hordiienko M. H. Inozemna mova yak zasib pidvyshchennia konkurentozdatnosti ta mobilnosti suchasnoho fakhivtsia / M. H. Hordiienko // Lihvometodychni kontseptsii vykladannya inozemnykh mov u nemovnykh vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy : zb. nauk. st. uchasn. vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 23–24 hrud. 2003 r.) / redkol. : I. I. Tymoshenko (holova) [ta in.]. – K. : Vyd-vo Yevrop. un-tu, 2003.

8. Krasnopolskiy V. E. Aktyvizatsiia navchalno-piznavalnoi diialnosti uchniv zasobamy kompiuternoї tekhniki (na materialii vykladannya anhliiskoi movy) : dys. kand. ped. nauk : 13.00.01 / V. E. Krasnopolskiy ; Luhan. derzh. ped. un-t im. T. Shevchenka. – Luhansk, 2000. – 203 s.

9. Lisoviy V. M., Kapustnyk V. A., Zavorodnii I. V. Motyvovana ekonomichna mobilnist yak zasib intehratsii u mizhnarodnyi osvittii prostir / V. M. Lisoviy, V. A. Kapustnyk, I. V. Zavorodnii // Kredytno-modulna

systema orhanizatsii navchalnoho protsesu vyshchyykh medychnykh (farmatsevytchnykh) navchalnykh zakladakh Ukrainy na novomu etapi : mat-ly X yuvil. vseukr. navch.-nauk. konf. z mizhn. uchastiu // Medychna osvita. – 2013. – № 2.

10. Metodyky navchannya inozemnykh mov u serednykh navchalnykh zakladakh : pidruch. / [kol. avt. pid ker. S. Yu. Nikolaievoi]. – K. : Lenvit, 1999. – 320 s.

11. Mykytenko N. O. Teoriia i tekhnologii formuvannya inshomovnoi profesiinoi kompetentnosti maibutnykh fakhivtsiv pryrodnychyykh spetsialnostei : avtoref. dys. dokt. ped. nauk : 13.00.04, 13.00.02 / N. O. Mykytenko ; Ternop. nats. ped. un-t im. V. Hnatiuka. – Ternopil, 2011. – 43 s.

12. Kostenko O. Movoiu mizhnarodnoho spilkuvannya v Ukraini maie buty anhliiska. [Elektronnyi resurs] / O. Kostenko // Den. – 2012. – №134. – Rezhym dostupu : <http://day.kyiv.ua/uk/article/podrobici/movoyu-mizhnarodnoho-spilkuvannya-v-ukrayini-maie-buti-angliyska>.

13. Pro oholoshennia 2016 roku Rokom anhliiskoi movy v Ukraini / Ukaz Prezydenta Ukrainy № 641 vid 16.11.2015 r. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://www.president.gov.ua>.

14. Vseukrainska prohrama z popularyzatsii ta vyvchennia inozemnykh mov "Ukraina Speaking". [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://uaspeaking.org/about>

15. Pro orhanizatsiiu vyvchennia humanitarnykh dystsyplin / Lyst MON Ukrainy № 1/9-120 vid 11.03.15 r. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://www.mon.gov.ua>.

16. Zahalnoievropeiskii rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannya, otsiniuvannya / [nauk. red. ukr. vyd. S. Yu. Nikolaieva] ; [per. O. M. Sherstiuk]. – K. : Lenvit, 2003. – 273 s.

17. Harmer J. The Practice of English Language Teaching / J. Harmer. – [Third edition, completely revised and updated]. – Longman, 2004. – 370 p.

18. Pro zatverdzhennia Umov pryjomu do vyshchyykh navchalnykh zakladiv Ukrainy u 2016 rotsi / Nakaz MON Ukrainy № 1085 vid 15.10.15 r. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://www.mon.gov.ua>.

19. Katerusha O. V. Dydaktychni umovy aktyvizatsii navchalnoi diialnosti studentiv u protsesi vyvchennia inozemnykh mov : dys. kand. ped. nauk : 13.00.09 / O. V. Katerusha ; Kryvoriz. derzh. ped. un-t. – Kryvyi Rih, 2010. – 181 s.

20. Malafii I. V. Dydaktyka : navch. posib. / I. V. Malafii. – K. : Kondor, 2005. – 398 s.

21. Skurativska M. O. Suchasni metody ta tekhnologii vykladannya inozemnykh mov. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://intkonf.org/skurativska-mo-suchasni-metodi-ta-tehnologiyi-vikladannya-inozemnih-mov-u-vischii-shkoli-ukrayini>.

22. Herasymchuk O. O. E-learning. Tekhnologii elektronnoho navchannya : navch. posib. / O. O. Herasymchuk. – Lutsk : RVV LDU, 2008. – 432 s.

23. Rezhym dostupu : <http://www.britishcouncil.org.ua>; <https://www.facebook.com/uaspeaking/posts>; <http://lingualeo.com>; <http://www.bbclearningenglish.com>.

Надійшла до редколегії 12.09.16

Ye. Spitsyn, Ph. D., Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

V. Kyrykulytsia, PhD., Associate Professor

Lesia Ukrainka Eastern European National University, Lutsk

INCREASING THE LEVEL OF FOREIGN LANGUAGE PROFICIENCY OF NON-LINGUISTIC SPECIALTIES STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS AS A PREREQUISITE FOR THE RIGHT TO ACADEMIC MOBILITY

The article is devoted to the study of a foreign language in high school by the students of non-linguistic specialties in terms of realization of students' right to academic mobility. The importance of acquiring knowledge and skills in a foreign language to perform academic mobility and future career has been considered, and also the possible ways to increase the level of foreign language proficiency by the students of non-linguistic specialties have been revealed. The analyzed material stresses the need for the formation of students' foreign language communicative competence, particularly English, with a view to the integration of our country into the European educational space.

This paper mainly presents the idea that mastery of knowledge, skills and abilities of the foreign language communication by the the students of non-linguistic specialties is a necessary condition for the realization of the educational process participants' right to academic mobility. The aim of the article is theoretical grounding of the basic ways of improving the level of foreign language knowledge by the students of non-linguistic specialties in the context of realization the national universities students' right to academic mobility in Ukraine and abroad. The objective of the article is: 1) to analyze the process of foreign language training of the non-linguistic specialties students in terms of students' academic mobility formation; 2) to determine the factors that affect the acquisition of high-quality foreign language knowledge by the students of non-linguistic specialties.

The necessity of a foreign language proficiency at the appropriate level is greatly enhanced by the integration of modern generation into the economical, educational and socio-cultural global space. Taking this into consideration, those specialists who master at least one foreign language, have intercultural communication skills and possess a foreign language competence will be able to adapt to the multicultural environment and to realize their professional and personal potential.

In order to reach the foreign language knowledge level of an independent user (B2) by the students of non-linguistic specialties the following suggestions are important: increasing the number of foreign language classroom hours; dividing the groups with high occupancy of students into subgroups; selecting secondary school graduates with a good knowledge of a foreign language for admission to the university; involving university students with poor knowledge of a foreign language or those willing to improve already acquired knowledge in the foreign language learning courses organized in the university; introducing the obligatory course "Fundamentals of scientific communication in a foreign language" in all master's degree programmes aimed at becoming proficient in a foreign language for scientific purposes.

The key to successful learning of a foreign language is not only the syllabus design in accordance with the international standards, but also changing the approach to the organization and conduct of classroom lessons, as well as independent work of students. The use of modern forms and methods of learning a foreign language makes it possible to improve the motivation of students to educational activity and to strengthen their interest in foreign languages.

Practical implementation of proposals for increasing the level of foreign language proficiency of non-linguistic specialties students and reaching the level B2 (independent user) by them will contribute to the process of intensification of academic mobility, to the improvement of the Ukrainian education quality and to the approximation of the national education system to the European one, and consequently, the entry of the Ukrainian universities into the European community as worthy and equal members.

Keywords: foreign language, academic mobility, foreign language communicative competence, abilities and skills, levels of proficiency, non-linguistic specialties students

Е. Спицын, канд. пед. наук, проф.
 Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
 В. Кирикилица, канд. пед. наук, доц.
 Восточноєвропейского национального университета имени Леси Украинки, Луцк

ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ ВЛАДЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКОМ СТУДЕНТАМИ НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ ВУЗОВ КАК НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВА НА АКАДЕМИЧЕСКУЮ МОБИЛЬНОСТЬ

Статья посвящена проблеме изучения иностранного языка в высшей школе студентами неязыковых специальностей в условиях реализации права студентов на академическую мобильность. Рассмотрена важность приобретения знаний, умений и навыков по иностранному языку для осуществления академической мобильности и будущей профессиональной деятельности, а также раскрыты возможные пути повышения уровня владения иностранным языком студентами неязыковых специальностей. Проанализированный материал указывает на необходимость формирования у студентов иноязычной коммуникативной компетентности, в частности англоязычной, учитывая интеграцию нашей страны в европейское образовательное пространство.

Ключевые слова: иностранный язык, академическая мобильность, иноязычная коммуникативная компетентность, умения и навыки, уровни владения языком, студенты неязыковых специальностей.

Відомості про автора

Спіцин Євгеній Сергійович – Україна, м. Київ, кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Контактна інформація: +38044 521 35 13, spizin.evg@gmail.com

Спицин Евгений Сергеевич – Украина, г. Киев, кандидат педагогических наук, профессор кафедры педагогики факультета психологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Контактная информация: +38044 521 35 13, spizin.evg@gmail.com

Spitsyn Yevgen Sergiiovych – Ukraine, Kyiv, Ph. D., Professor, Professor of Pedagogy Department of Faculty of Psychology of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Contact information: +38044 521 35 13, spizin.evg@gmail.com

Кирикилица Валентина Василівна – Україна, м. Луцьк, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов природничо-математичних спеціальностей Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Контактна інформація: +38033 271 69 13, valentina.kirikilica@mail.ru

Кирикилица Валентина Васильевна – Украина, г. Луцк, кандидат педагогических наук, доцент кафедры иностранных языков естественно-математических специальностей Восточноєвропейского национального университета имени Леси Украинки

Контактная информация: +38033 271 69 13, valentina.kirikilica@mail.ru

Kyrykylitsia Valentyna Vasyilivna – Ukraine, Lutsk, PhD., Associate Professor of Foreign Languages Department of Lesia Ukrainka Eastern European National University

Contact information: +38033 271 69 13, valentina.kirikilica@mail.ru

УДК 378.091.12.011.3-051:37.017.4:78-057.874

Г. Тулікова, асп.
 Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті проаналізовано результати реалізації моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва. Досліджено рівень сформованості патріотичної вихованості студентів за когнітивно-оцінним, мотиваційно-ціннісним та діяльнісно-творчим критеріями на формуючому етапі експерименту.

Ключові слова: модель, професійна підготовка, студенти, патріотичне виховання, українське музичне мистецтво.

Постановка проблеми. Нині виховання почуття патріотизму кожної зростаючої особистості, керованого інститутами культури, мистецтва та освіти є ключовим для майбутнього нашої країни. Вирішення стратегічних проблем освіти покладається на особистість вчителя. Від якості професійної підготовки вчителя, її інтенсивності та мобільності залежить майбутнє нашої країни. Тому вирішення завдань патріотичного виховання слід розпочати з оптимізації моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання.

Мета і завдання дослідження полягають у розробці моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та експериментальній перевірці її ефективності.

Виклад основних матеріалів. Ми погоджуємося з думкою провідного українського вченого І. Беха, що "зразки прояву почуття патріотизму, які нині демонструє частина нашого українського суспільства... є результатом сприятливого збігу індивідуально-психологічних, широких соціалізуючих групових, сімейно-родинних факторів, які зазнала та чи інша окрема осо-

бистість" [1, с. 4]. Педагогічне дослідження дозволяє виявити єдність патріотичного виховання з процесом навчання, виявити різноманітні соціальні фактори, що впливають на особистість студента в усіх сферах його життя та діяльності. У сучасних умовах саме життя, у всіх його проявах, стан суспільства, безпосереднє оточення студента педагогічно насичені та формують патріотичну свідомість студента, але нашим завданням є розробка певної моделі керованого процесу виховання, спрямованої на формування та розвиток патріотизму.

Розроблена модель підготовки студентів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва складається з мети, самого твору, що викликає певні почуття, переживання, рефлексії, уявлення, формує певний досвід і допомагає самоідентифікувати себе з патріотом, громадянином, представником нації. Реалізація виховного ефекту залежить від певних педагогічних умов, методів і форм організації, заснованих на певних підходах і принципах. Усі компоненти впливу послідовно реалізуються на кожному з трьох визначених етапів: переконання, тренування та творчо-оцінному. Далі – зміна поглядів,